

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland, 2008)

We spreken van dyslexie als:

- er door MHR, of een ander gekwalificeerd instituut, een onderzoek naar de lees en/of spellingontwikkeling van een leerling heeft plaatsgevonden;
- de leerling hierna (met onvoldoende resultaat) een vastgestelde periode extra begeleiding heeft gekregen bij het lezen en/of spellen;
- er hierna i.s.m. met MHR wordt besloten een zgn. "dyslexieverklaring" af te laten geven omdat de "hardnekkigheid" van de lees- en of spellingproblemen zo groot is dat er onvoldoende resultaat is geboekt.

Als de school ouders en/of kinderen informeert omtrent een stagnerende lees en/of spellingontwikkeling, dan is het belangrijk dat er in eerste instantie dus niet over dyslexie, maar over (mogelijk) hardnekkige lees en/of spellingproblemen wordt gesproken.

De belangrijkste kenmerken van dyslexie:

- Ernstige lees- en spellingproblemen af te leiden uit zwakke prestaties;
- Het trage/moeizame leerproces is specifiek voor lezen en spellen;
- De lees en spellingproblemen betreffen zich op woord- en subwoordniveau;
- De verwerking van spraakklanken is verstoord/vertraagd;
- Het snel serieel benoemen (van letters en cijfers) is verstoord/vertraagd;
- Visuele woordherkenning is onnauwkeurig/vertraagd;
- Het koppelen van visuele/auditieve letter/woordverwerking is verstoord/vertraagd;
- Een minderheid vertoont verbale werkgeheugenproblemen;
- Bijna alle kinderen met leesproblemen hebben ook spellingproblemen.
- Het IQ is gemiddeld of hoger

Wat zijn belangrijke signalen, per groep die kunnen duiden op ernstige lees-
spellingsproblemen of dyslexie:

ONDERBOUW

In de onderbouw, de groepen 1 t/m 4, wordt vooral gesignaleerd. Dat betekent dat we goed kijken d.m.v. observaties en toetsen, of we kunnen voorspellen of een kind lees- en/of spellingproblemen kan krijgen, of dat we eerste kenmerken zien in de start van het leren lezen en spellen. Soms is er sprake van een vertraging of een iets latere opstart van het leren. Dan kunnen we in de onderbouw al veel doen om te zorgen dat in de bovenbouw kinderen weer gewoon mee kunnen doen.

In de kleuterbouw:

- moeite met begrippen, waaraan weinig "houvast" zit: links / rechts, kleuren, dagen van de week, namen van klasgenoten
- het onthouden van versjes en liedjes kost opvallend veel moeite
- moeite met het naleggen of namaken van figuren in de juiste stand

Tevens: n.a.v. "Alle kinderen vlot leren lezen" door Dr. Kees Vernooy:

- * te laag geboortegewicht (= minder dan 2500 gram)
- * moeilijkheden met het leren praten
- * moeite met luisteren en het volgen van aanwijzingen
- * moeite met het duidelijk uitdrukken van ideeën
- * moeite met het leren van letters
- * moeite met het in volgorde zetten van letters of cijfers
- * moeite met rijmen
- * moeite met de volgorde en het onthouden van woorden
- * er niet in slagen de letters van de eigen naam te onthouden
- * wanneer in de familie sprake is van dyslexie; dan is het een extra aandachtspunt

In groep 3:

- moeite om de beginwoorden van de leesmethode te onthouden
- moeite om in een woord afzonderlijke klanken te onderscheiden
- de klank die bij de letter hoort, wordt steeds weer vergeten
- verwarring van letters die op elkaar lijken (b-d, v-w-u, eu-ui-uu, m-n, enz.) qua:
 - klank en / of plek waar de klank in de mond gevormd wordt
 - vorm
 - of allebei
- verwarring en omkeringen van lettertekens/cijfers die op elkaar lijken blijft
- het kind komt moeilijk uit het woord of leest een fout woord doordat de letters steeds gespeld worden of juist door het raden van letters/het woord

Met opmaak: Lettertype: Comic Sans
MS, Niet Vet

- het kind leest een ander woord dan er staat, maar het heeft er wel veel mee te maken (boef = dief)
- woorden worden weggelaten, toegevoegd of er worden geheel andere woorden gelezen
- lezen wordt als moeilijk ervaren
- een hekel aan lezen
- moeite met rijmen

In groep 4:

- vaak nog verwarring van lettertekens
- traag lezend of in een normaal tempo, maar met veel fouten
- woorden worden weggelaten, toegevoegd of er worden geheel andere woorden gelezen
- bij toetsen blijven steken op het niveau van groep 3
- bij andere vakken en in het dagelijks leven ontstaan problemen met het lezen, lezen wordt vermeden

Wanneer signaleren we en wat doen we dan:

- In groep 2 zijn er in oktober, februari en mei momenten waarop voor alle kinderen wordt vastgelegd hoe de ontwikkeling verloopt. Dan wordt er dus ook gekeken naar de signalen die zouden kunnen wijzen op lees- en spellingproblemen. Afhankelijk van de signalen wordt logopedie geadviseerd of extra ondersteuning geboden in de groep. In groep 3 zijn er toetsmomenten in november, februari, april en juni. Deze horen bij de methode Veilig Leren Lezen. Na elk toetsmoment worden de resultaten geanalyseerd. De intern begeleider kijkt hierin mee. Wanneer er sprake is van onvoldoende resultaat krijgen de kinderen extra ondersteuning in de vorm van verlengde instructie (ze zitten dan in een stergroepje) en of extra oefenstof. Dit wordt genoteerd in een handelingsplan met concrete doelen. Als aan het eind van groep 3 nog steeds een achterstand is, wordt er begonnen met het aanleggen van een zogenaamd dyslexiedossier. Hierin bewaren we alle belangrijke informatie (toetsen, handelingsplannen, enz.) die van belang zijn om gedurende de schoolloopbaan eventueel dyslexie te kunnen laten vaststellen.
- In groep 4 zijn er in januari en mei toetsen voor alle kinderen. De kinderen die hier op uitvallen krijgen net als in groep 3 extra ondersteuning in de vorm van verlengde instructie en/of extra oefenstof. Ouders worden intensiever betrokken bij het proces. Als de problemen met lezen en/of spellen van kinderen erg hardnekkig zijn in vragen we vaak hulp van de MHR (de schoolbegeleidingsdienst). Zij helpen ons dan bijvoorbeeld met nader onderzoek of het opstellen van een handelingsplan. We doen dit alleen met schriftelijke toestemming van ouders. Het is van belang dat we de goede dingen doen, op de goede manier.

BOVENBOUW

In groep 5 t/m 8:

In januari en mei zijn er meetmomenten, met behulp van toetsen wordt gekeken hoe de ontwikkeling van het leren lezen en spellen verloopt.

We leggen dan vast welke hulp, aanpassingen en compensaties kinderen krijgen om zich zo goed mogelijk te blijven ontwikkelen.

We weten dat het voor kinderen met dyslexie veel energie en tijd kost om steeds een stapje verder te komen. Lezen en spellen is ook bij alle andere vakken steeds van belang. Het is dus belangrijk dat we samen met ouders en het kind, vaststellen wat de beste manier is voor dit kind. Elk jaar kijken we samen of er iets moet worden bijgesteld of dat we op dezelfde manier verder gaan.

Wat kunt u als ouders thuis doen om uw kind te begeleiden bij lezen en spellen?

- Samen met uw kind boeken lezen of voorlezen, ook als het kind groter is;
- Liedjes zingen, versjes opzeggen;
- Bij het leren lezen is het oefenen van de letters zeer waardevol;
- Op een speelse manier met letters en klanken oefenen door het schrijven van kleine briefjes;
- Laat uw kind boeken lezen die het leuk vindt, ook als dit boeken zijn die moeilijker zijn dan het leesniveau van het kind. Plezier krijgen/houden in lezen is belangrijk. In de bibliotheek is een speciale afdeling hiervoor: makkelijk leesplein.

Leerlingdossier

Bij een vermoeden van ernstige dyslexie kunt u als ouders uw kind aanmelden voor diagnostiek en behandeling. Om in aanmerking te komen voor vergoeding vanuit de zorg stelt het protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling eisen aan de informatie die moet worden aangeleverd door school.

Als er een dyslexieonderzoek en -aanvraag gedaan moet worden, moeten we als school kunnen aantonen dat de leertijd per week met minimaal één uur is uitgebreid gedurende minimaal 6 maanden of met een half uur per week gedurende een jaar, tijdens schooltijd. De extra ondersteuning moet individueel of in een klein groepje gegeven zijn. Hulp (verwoord/gedocumenteerd in een handelingsplan) waarbij met verschillende materialen, op verschillende wijzen en m.b.v. verschillende werkvormen gericht geoefend is om de lees- dan wel spellingvaardigheid te verhogen.

De school moet een leerlingdossier aanleveren met daarin het volgende:

- informatie over drie achtereenvolgende meetmomenten. Aan de hand van toetsgegevens moet aangetoond worden dat de leerling een achterstand van 1 tot 1,5 jaar heeft op het gebied van lezen en/of spellen (E scores);

- beschrijving welke extra begeleiding heeft plaatsgevonden. De hardnekkigheid van de lees- of spellingproblemen moet worden aangetoond doordat ondanks extra begeleiding weinig vooruitgang geboekt is;
- overzicht van de toetsgegevens vanuit het leerlingvolgsysteem;
- beschrijving van de lees- en/spellingproblemen. Voorbeelden van opstellen en dictees zijn hierbij wenselijk.

We maken, als school, gebruik van de protocollen leesproblemen en dyslexie voor de groepen 3 t/m 8.

Welke aanpassingen, hulp en compensatie mogelijkheden zijn er:

Algemene compenserende/dispenserende maatregelen bij lezen:

- boeken die qua inhoud aansluiten bij de leeftijd en interesses van de leerling, maar die qua technisch niveau vereenvoudigd zijn
- audio-opnamen van kinderboeken waarin de leerling geïnteresseerd is (zie voor een overzicht: www.makkelijklezen.nl)
- Leerlingen met een dyslexieverklaring mogen in de klas gebruikmaken van een Daisyspeler (zie www.dedicon.nl)
- Leerlingen met een dyslexieverklaring werken in de groep met Sprint bij het maken van verslagen en het lezen van teksten
- de leerling krijgt extra leestijd voor bijvoorbeeld zaakvakteksten
- begrijpend leestoetsen en de Entree- en Eindtoets op cd of in vergrote (papieren) versie (zie www.citogroep.nl)

Algemene compenserende/dispenserende maatregelen bij spelling:

- extra hulp in de klas bij het schrijven van verhalen, verslagen en werkstukken (gebruik Sprint voor kinderen met een dyslexieverklaring)
- correctie van het werk van de leerling door een klasgenoot
- corrigeer niet alle spellingfouten, maar leg de nadruk op één of twee categorieën
- gedifferentieerde beoordeling van dictees (bijvoorbeeld alleen fouten met een bepaalde spellingregel tellen mee) en overige toetsen (bijv. bij topografie)
- verlichting van de schrijftaak (minder pagina's)
- beperking van het aantal oefeningen (ook minder oefeningen als huiswerk)
- extra tijd voor schrijftaken
- gebruik van hulpmiddelen zoals woordenboek, regelkaart en tekstverwerker met spellingcontrole
- waar mogelijk mondelinge overhoringen, bijvoorbeeld bij topografie
- Bij Engels spelfouten niet meetellen in de beoordeling
- niet maken van dictees waarbij van te voren al vaststaat dat de leerling veel fouten gaat maken. Eventueel krijgt de leerling daarvoor in de plaats een aangepast dictee
- Spelplaats

Hiernaast kunnen onderstaande maatregelen getroffen worden:

- extra verwerkingstijd bij aanbod en verwerking van technisch, begrijpend lezen en/of spelling
- groter lettertype/vergroete versie van te bestuderen teksten
- teksten thuis of op school (alleen of m.b.v. tutor) eerder laten voorbereiden/lezen (belangrijke info laten arceren, samenvattingen maken, moeilijke woorden bespreken, leervragen laten opstellen, leerstrategieën bespreken)
- schuin zetten van teksten/boeken
- minimumprogramma's aanbieden (bijv. bij spelling)
- verwerking zo nodig minimaliseren
- teksten waar mogelijk vergroot aanbieden / laten voorlezen
- aangepaste toetsing (lettertype, grootte van letters/tekst, mondeling, ...)
- teksten voor (laten) lezen (door leerkracht, medeleerling, ouder, computer)
- Inzet van software/hulpmiddelen (bijv. Sprint en/of Clatoread-software, readingpen)
- gebruik extra materialen / werkwijzen bij Entree- en/of Cito-afgestemd op de mogelijkheden

Waardevolle internetsites:

Kennisnet-Orthotheek	http://www.kennisnet.nl/po/leerlingzorg/orthotheek/index.html
Dyslexie-pagina	http://dyslexie.pagina.nl
Dyslexpert	http://dyslexpert.nl/
Dyslexiecentrum	http://www.leerproblemen.nl
Instituut "Kind in beeld"	http://www.kindinbeeld.nl
Spotlight Dyslexie Counseling	http://www.beelddenken.nl
De Lesebanc	http://www.lesebanc.nl
Kanteff Speech Processing	http://www.kanteffspeech.nl/
Ik wil het.nu	http://dyslexie.ikwilhet.nu
Sire: dyslexie-campagne	http://www.dyslexie.nl
Lexima	http://www.lexima.nl/
Masterplan Dyslexie	www.masterplandyslexie.nl
Steunpunt Dyslexie	http://www.steunpuntdyslexie.nl/
Praktijk van T. Braams	http://www.tbraams.nl/index.htm
Dyslectische kinderen	http://www.dyslectischekinderen.nl/
Dyslexieweb	www.dyslexieweb.nl
Leesplein (boeken zoeken)	http://www.leesplein.nl/LL_plein.php?hm=3&sm=4